

פרשת יתרו תשס"ט

שמות פרק יח

(א) וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יקנן את ישראל ממצרים: (ב) ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה: (ג) ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: (ד) ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה: (ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים: (ו) ויאמר אל משה אני חתנדך יתרו בא אליך ואשתך ושני בניה עמך: (ז) ויצא משה לקראת חתנו וישתחו וישק לו וישאלו איש לרעהו לשלום ויבאו האהלה: (ח) ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה יקנן לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרכך ויצלם יקנן: (ט) ויחד יתרו על כל הטובה אשר עשה יקנן לישראל אשר הצילו מיד מצרים: (י) ויאמר יתרו ברוך יקנן אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים: (יא) עתה ידעתי כי גדול יקנן מפל האלהים כי בדבר אשר זדו עליהם:

רש"י
(א) וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובה, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק: יתרו - שבע שמות נקראו לו רעואל, יתר, יתרו, חובב, חבר, קיני, פוטיאל. יתר, על שם שיתר פרשה אחת בתורה (להלן פסוק כא) ואתה תחזה. יתרו לכשתגיייר וקיים המצות הוסיפו לו אות אחת על שמו. חובב שחבב את התורה. וחובב הוא יתרו, שנאמר (שופטים ד יא) מבני חובב חותן משה. ויש אומרים רעואל אביו של יתרו היה, ומה הוא אומר (שמות ב יח) ותבאנה אל רעואל אביהן, שהתינוקות קורין לאבי אביהן אבא. בספרי: חתן משה - כאן היה יתרו מתכבד במשה, אני חותן המלך ולשעבר היה משה תולה הגדולה בחמיו, שנאמר (שמות ד יח) וישב אל יתר חותנו: **למשה ולישראל** - שקול משה כנגד כל ישראל: **את כל אשר עשה** - להם בירידת המן ובבאר ובעמלק: **כי הוציא ה' וגו'** - זו גדולה על כולם: (ב) **אחר שלוחיה** - כשאמר לו הקב"ה במדין (שמות ד יט) לך שוב מצרימה, (שם כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו גוי ויצא אהרן לקראתו, (שם כז) ויפגשו בהר האלהים. אמר לו מי הם הללו. אמר לו זו היא אשתי שנשאתי במדין ואלו בני. אמר לו והיכן אתה מוליכן. אמר לו למצרים. אמר לו על הראשונים אנו מצטערים ואתה בא להוסיף עליהם. אמר לה לך כי אל בית אביך, נטלה שני בניה והלכה לה: (ד) **ויצלני**

מחרב פרעה - כשגילו דתן ואבירם על דבר המצרי ובקש להרוג את משה, נעשה צוארו כעמוד של שיש: (ה) **אל המדבר** - אף אנו יודעין שבמדבר היו, אלא בשבחו של יתרו דבר הכתוב, שהיה יושב בכבודו של עולם ונדבו לבו לצאת אל המדבר, מקום תהו, לשמוע דברי תורה: (ו) **ויאמר אל משה** - על ידי שליח: **אני חתנדך יתרו וגו'** - אם אין אתה יוצא בגיני צא בגין אשתך ואם אין אתה יוצא בגין אשתך צא בגין שני בניה: (ז) **ויצא משה** - כבוד גדול נתכבד יתרו באותה שעה, כיון שיצא משה יצא אהרן נדב ואביהוא, ומי הוא שראה את אלו יוצאין ולא יצא: **וישתחו וישק לו** - איני יודע מי השתחוה למי, כשהוא אומר איש לרעהו, מי הקרוי איש, זה משה, שנאמר (במדבר יב ג) והאיש משה: (ח) **ויספר משה לחתנו** - למשוך את לבו לקרבו לתורה: את כל התלאה - שעל הים ושל עמלק: **התלאה** - למייד אלי"ף מן היסוד של התיבה והתי"ו הוא תיקון ויסוד הנופל ממנו לפרקים, וכך תרומה, תנופה, תקומה, תנואה: (ט) **ויחד יתרו** - וישמח יתרו, זהו פשוטו ומדרשו נעשה בשרו חדודין חדודין, מיצר על איבוד מצרים, היינו דאמרי אינשי גיורא עד עשרה דרי לא תבזי ארמאה באפיה: **על כל הטובה** - טובת המן והבאר והתורה. ועל כולן אשר הצילו מיד מצרים, עד עכשיו לא היה עבד יכול לברוח ממצרים, שהיתה הארץ מסוגרת, ואלו יצאו ששים רבוא: (י) **אשר הציל אתכם מיד מצרים** - אומה קשה: **ומיד פרעה** - מלך קשה: **מתחת יד מצרים** - כתרנומו לשון רידוי ומרות היד שהיו מכבידים עליהם, היא העבודה: (יא) **עתה ידעתי** - מכירו הייתי לשעבר ועכשיו ביותר: **מכל האלהים** - מלמד שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם שלא הניח עבודה זרה שלא עבדה: **כי בדבר אשר זדו עליהם** - כתרנומו במים דמו לאבדם והם נאבדו במים: **אשר זדו** - אשר הרשיעו. ורבותינו דרשוהו לשון (בראשית כה כט) ויזד יעקב נזיד, בקדרה אשר בשלו בה, נתבשלו:

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.

דברי הימים א פרק כט פסוק י'
 וַיְבָרֶךְ דָּוִד אֶת יְקֹנָק לְעֵינֵי כָל הַקְּהָל וַיֹּאמֶר דָּוִד
 בָּרוּךְ אַתָּה יְקֹנָק אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲבִינוּ מֵעוֹלָם וְעַד
 עוֹלָם :

רש"י
 (ו) **ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל** - שהקהיל
 כדאמר לעיל דברי הימים א (כ"ח) ויקהל דוד
 ויברכם על התנדבם: **ויאמר דוד ברוך אתה ה'**
אלהי ישראל אבינו - לפיכך הזכיר ישראל יותר
 מאברהם ויצחק לפי כי יעקב גם הוא נדר דכתיב וידר יעקב נדר (בראשית כ"ח): **ישראל אבינו** -
 ישראל סבא וגם בבראשית רבה מפורש כך נדרתי אני דוד ועמי כמו ישראל סבא וכל הנודר צריך
 להזכיר בנדרו ישראל וכן אשר נדר לאביר יעקב (תהלים לב): **מעולם ועד עולם** - אמר דוד גר אחד היה
 יתרו בין שש מאות אלף ואמר ברוך ה' אשר הציל אתכם גנאי גדול הוא זה לכל ישראל ואני הריני
 מוסיף לברך את הקב"ה יותר מיתרו:

בראשית פרק ט פסוק כו
 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְקֹנָק אֱלֹהֵי שָׁם וַיְהִי כִנְעַן עֶבֶד
 לָמוֹ :

רש"י
ברוך ה' אלהי שם - שעתיד לשמור הבטחתו לזרעו לתת
 להם את ארץ כנען: **ויהי כנען עבד למו** - למס עובד:

בראשית פרק כד פסוק כז
 וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְקֹנָק אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבִרְהֶם אֲשֶׁר לֹא עָזַב חֲסִדוֹ וְאַמְתּוֹ מֵעַם אֲדָנִי אֲנֹכִי בְדַרְךְ נַחֲנִי יְקֹנָק בֵּית
 אֲחִי אֲדָנִי :

דברים פרק ח פסוק י'
 וְאֶכְלֶתְּ וּשְׂבַעְתְּ וּבִרְכַתְּ אֶת יְקֹנָק אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ
 הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ :

רבנו בחי
וברכת את ה' אלהיך. על דרך הפשט כשתזכור
 ימי הרעה שעברו עליך בגלות מצרים והיותכם
 שם בשעבוד גדול ותזכור גם כן עינוי המדבר עתה,
 בבואך בארץ ותאכל ותשבע מפריה ומטובה תברך על זה לשמו של הקב"ה: ועל דעת חז"ל (ברכות
 כא.), וברכת את ה' אלהיך הוא מצות עשה לברך ברכת המזון, והוא כמו ועשית מעקה לגגך (דברים
 כב, ח), ועשית פסח לה' אלהיך (שם טז, א), וביאור על הארץ ועל הארץ: ויש לך להתעורר כאן כי יש
 בפסוק זה פתח להבין סוד הברכות ולא תמצא בכל התורה בשום מקום שצוה הקב"ה שנברך לשמו כי יש
 אם במקום הזה, ומה אמר דוד ע"ה (תהלים קמה, א) ואברכה שמך, ואמר (שם ק, ד) הודו לו ברכו
 שמו, ורבים כן: ועל דרך הפשט אומר תחילה כי הברכות אינן צורך גבוה אלא צורך הדיוט כי כיון
 שהוא יתברך מקור הברכה וכל הברכות הן משתלשלות ממנו כל הנמצאים המברכים אותו אין כל
 ברכותיהם כדאי לו כי הוא הנמצא הקדמון שהמציא הנמצאים כולם ומציאותם אינה אלא מציאותו
 ומציאותו תספיק בעצמו לא יצטרך לזולתו, ואם כן אם יברכוהו כל היום וכל הלילה מה יתרבה בכך
 או מה יתנו לו או מה מידם יקח, אין התועלת והריבוי כי אם אלינו, כי כל המברך על מה שנהנה הוא
 מעיד על ההשגחה שהוא יתעלה הממציא מזון לשפלים כדי שיחיו ובזכותם התבואה והפירות
 מתברכין ומתרבים, והנהנה ואינו מברך גוזל ממנו ההשגחה ומוסר הנהגת השפלים לכוכבים ומזלות,
 וזהו שאמרו (ברכות לה.) כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה ולכנסת ישראל
 שנאמר (משלי כח, כד) גוזל אביו ואמו, כלומר גוזל להקב"ה ההשגחה ולכנסת ישראל הפירות, שבעוון
 זה מתמעטין לישראל בסיבתו, שהרי כל העולם כולו נידון אחר רובו וכל יחיד ויחיד נידון אחר רובו
 לכך יש לו להראות את עצמו כאילו כל העולם כולו תלוי עליו: ועל דרך הקבלה וברכת את ה', אין
 הברכה צורך הדיוט בלבד וגם אינה הודאה בלבד אבל הוא לשון תוספת וריבוי מלשון וברך את לחמך
 ואת מימך (שמות כג, כה). ויש לך להשכיל מאמר חז"ל שאמרו בבבא מציעא פרק המקבל בסופו
 (קיד.) בענין בעל חוב ושכב בשלמתו וברכך (דברים כד, יג), מי שצריך ברכה דהיינו הדיוט, יצא הקדש
 שאינו צריך ברכה, ומקשה שם בגמרא, ולא, והכתיב ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך, אלא ולך
 תהיה צדקה יצא הקדש שאינו צריך צדקה שכל הצדקות שלו. ביארו החכמים ז"ל בפירוש כי ההקדש
 צריך ברכה אבל אינו צריך צדקה, ומפורש אמרו בברכות (ז.) אמר לו ישמעאל בני ברכני, וכן במסכת
 שבת (פט.) אמר הקב"ה למשה היה לך לעזרני, והוא ענין הברכה. והנה כאשר אנו מברכים להקב"ה
 יש בזה תוספת רוח הקודש, וברכתנו היא סיבה שיתברכו כל בריותיו ממנו, ואמרו עוד (יבמות סד.)
 שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, ואילו לא היתה הברכה והתפילה כי אם הודאה לבד למה
 יתאוה לתפילתן של צדיקים המועטין יותר משאר עמים רבים והלא ברוב עם הדרת מלך, אבל לשון
 וברכת ענין תוספת וריבוי, והוא מלשון ברכה הנובעת מן המקור, ולכך אנו מזכירין בתפילתנו תתברך
 תתרום, וכן בלשון הקדוש יתברך וישתבח ויתפאר ויתרום ויתנשא. ועוד מלשון בריכה וכריעה, מי
 שכל ברך כורע לו. וכן מצינו בספר הבהיר (אות ד) מאי משמע דהאי ברכה לישנא דברך הוא, שנאמר
 (ישעיה מה, כג) כי לי תכרע כל ברך, מי שכל ברך כורע לו:

דברים פרק כח

(א) והיה אם שמוע תשמע בקול יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ לְשׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וּנְתַתְּךָ יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ עִלְיוֹן עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ : (ב) וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁגִּיךָ כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ : (ג) בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בַשָּׂדֶה : (ד) בְּרוּךְ פְּרִי בִטֶנְךָ וּפְרִי אֲדָמָתְךָ וּפְרִי בְהֵמָתְךָ שֶׁגֵר אֶלְפִיךָ וְעִשְׂתָּרוֹת צֹאנֶךָ : (ה) בְּרוּךְ טִנְאֶךָ וּמִשְׁאֲרֹתֶיךָ : (ו) בְּרוּךְ אַתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרוּךְ אַתָּה בְּצֵאתְךָ : (ז) יִתֵּן יְקוֹק אֶת אֵיבֶיךָ הַקָּמִים עֲלֶיךָ נֶגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדַרְכְּךָ אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׂבַעַת דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ : (ח) יֵצֵאוּ יְקוֹק אֲתָךְ אֶת הַבְּרָכָה בְּאֶסְמֶיךָ וּבְכָל מִשְׁלַח יָדְךָ וּבְכָרֶךְ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ : (ט) יְקִימֶךָ יְקוֹק לֹא לְעַם קְדוֹשׁ כְּדוֹשׁ כְּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְךָ כִּי תִשְׁמֹר אֶת מִצְוֹת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ וְהִלַּכְתָּ בְּדַרְכָּיו : (י) וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שָׁם יְקוֹק נִקְרָא עֲלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָ : (יא) וְהוֹתֵרְךָ יְקוֹק לְטוֹבָה בְּפְרִי בִטֶנְךָ וּבְפְרִי בְהֵמָתְךָ וּבְפְרִי אֲדָמָתְךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְקוֹק לְאַבְתָּיִךְ לֵתֶת לְךָ : (יב) יִפְתַּח יְקוֹק לְךָ אֶת אוֹצְרוֹ הַטוֹב אֶת הַשָּׁמַיִם לְתֶת מָטָר אֲרֶצְךָ בְּעֵתוֹ וּלְבָרֶךְךָ אֶת כָּל מַעֲשֵׂה יָדְךָ וְהָלוּיִת גּוֹיִם רַבִּים וְאַתָּה לֹא תִלְוָה : (יג) וּנְתַתְּךָ יְקוֹק לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב וְהִיִּית רַק לְמַעַלָּה וְלֹא תִהְיֶה לְמַטָּה כִּי תִשְׁמַע אֶל מִצְוֹת יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם לַעֲשׂוֹת : (יד) וְלֹא תִסּוּר מִכָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶה אֶתְכֶם הַיּוֹם יְמִין וּשְׂמֹאל לְלַכֵּת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אַחֲרִים לְעַבְדָּם : ס (טו) וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמַע בְּקוֹל יְקוֹק אֱלֹהֶיךָ לְשׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתָיו וְחִקְתָּיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מִצְוֶיךָ הַיּוֹם וּבָאוּ עֲלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁגִּיגוּךָ : (טז) אַרְוֹר אַתָּה בְּעִיר וְאַרְוֹר אַתָּה בַשָּׂדֶה :

פרי צדיק לפרשת כי תבוא

[טז] ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך. רבינו זצ"ל מאיזביצא אמר פירוש והשיגוך שלא תשתנה שלפעמים יוכל האדם להשתנות על ידי ישועה גדולה על זה הבטיח משה רבינו ע"ה והשיגוך שלא תשתנה. וכן יש לומר להלן בההיפך כתיב גם כן ובאו עליך כל גוי' והשיגוך, והיינו שבדאי לא דיבר הכתוב בשכר ועונש המצוות שזה אינו בעולם הזה רק היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם (כמו שאמרו ע"ז ג'). רק הברכות של עולם הזה, היינו שיתן ה' כל הסייעות שיוכל לעבוד ה' ביתר שאת. ואם חס שלום לא ישמעו אז יהיה ההיפך גם כן לסייעתא שעל ידי זה יתנו לב לשוב ולהטיב דרכם.